

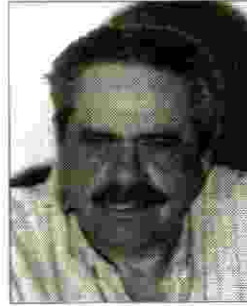
אשכנזי ראובן

כינוי: הטרק

נולד בדצמבר 1927, בברצלונה, ספרד

עלה לארץ: מחצית 1943.

גויס לפל"ם ב-1945



ה ע ס נ ה ר י ס ' 0

וגם זה לא בפרוט רב, הם שני מבצעים בהם השתתפתי.
- הורדת מעפילים בחוף ניצנים - מאניה שבתאי לוזינסקי והגליתו עם המעפילים לקפריסין.
- הפלגה על סיפון אניית מעפילים בדגל צרפת MARIE ANIQUE מחיפה חזרה למרסיי, וחזרה לארץ כמלווה של האנייה MALA.

הורדת מעפילי שבתאי לוזינסקי

מבצע זה נכרת בזיכרוני הן בגלל שנתפסנו יחד עם המעפילים על החוף בגמר הורדתם מהאנייה וכן בגלל החוויות שעברנו בהמשך, גירוש על אניית מלחמה בריטית לקפריסין וחזרה לארץ לאחר זמן.
אין בכוונתי להאריך בנושא הורדת המעפילים מהאנייה. האנייה עלתה על החוף עם חרטומה. חלק מהמעפילים קפצו למים וסייענו להם להגיע לחוף בעזרת סירות גומי. הים היה די סוער וחלק מהמעפילים חשש לקפוץ למים. הפתרון שנמצא - נדמה לי כי היוזמה באה מ"ברציק" להעביר חבל עבה לחוף לעגנו בסירה מלאה חול שהיתה שם וכך השתלשלו להם אותם אנשים שחששו לקפוץ לים. בעזרת אנשי קיבוץ שבסביבה הצליחו חלק מהמעפילים לעזוב את השטח, אך אנו אנשי הפל"ם וחלק נכבד מהמעפילים כותרו על ידי יחידות הצבא הבריטי (לא רחוק משם היה בסיס של תותחנים).

היות ולא היה כל טעם להילחם - התארגנו מיד, התקבצנו ביזמת "הפוליטרוק" של הפלוגה בני מרשק לשהיית לילה בחוף. מדורה נדלקה ובהתאם להוראה נשרפו כל תעודות הזהות של אנשי הפל"ם, כך שבעצם כל האנשים בחוף היו לישראלים תושבי הארץ. המשך הלילה בילינו מסביב למדורה בשירה כמנהגנו בימים רגילים.

עם אור הבוקר הגיעו משאיות של הצבא הבריטי, הועמסנו עליהן לאחר כבוד והובלנו צפונה לנמל חיפה. הבנו שהצהרותנו שכולנו ארץ ישראלים לא שיכנעו איש וכנראה נגורש לחו"ל כדי לבצע מיון.

בהזדמנות זו השתמשנו במשפט המפורסם כתשובה לחקירות הבריטים - "אני תושב ארץ ישראל ואענה לשאלות רק בפני שופט חוקר"

עליתי לארץ מתורכיה שם התגוררה משפחתי מאז מלחמת האזרחים בספרד. עלייתי הייתה במסגרת "עליית נוער". נסענו ברכבת מאיסטנבול דרך סוריה ולבנון והגענו למחנה מעפילים שכבת-גלים בחיפה.

לאחר שבוע-שבועיים הועברנו כחברה לקיבוץ גבעת חיים. במשך תקופה של כשנה עבדתי בעבודות חקלאיות שונות בקיבוץ ולמדתי עברית, אך כנער שגדל והתחנך בעיר ורחוק מאוד מתפיסת העולם של הקיבוץ שהיה בקיבוץ לא סיפקה אותי. מכל מקום בגלל עברי בתנועה ציונית לפני עלייתי ורצוני לתרום לפעילות צבאית/ביטחונית החלטתי בתחילת 1945 להתנדב לפלמ"ח.

לשמחתי המדריך שלי בקיבוץ היה מקורב לפעילים ב"הגנה" לכן זכיתי למפגש עם אברהם זכאי ו"ל, אז מפקד המחלקה הימית של הפלמ"ח.

מסתבר בתקופה ההיא הוחלט להגדיל את המחלקה לפלוגה וקיבלה את השם פל"ם. אברהם זכאי הודיע לי לאחר מבחני קבלה שהתקבלתי לפלוגה ושעלי להתייצב בקיבוץ שדות-ים על מנת להשתתף בקורס מפקדי סירות מס' 5 וכך היה.

מיד בגמר קורס מפקדי הסירות חלק מהמשתתפים ובהם אני נשלחנו לקורס מ"כים ברמת השופט ומיד לאחר גמר קורס זה לקורס חבלה בקיבוץ אשדוד יעקב.

לאחר שסיימתי את הקורסים הנ"ל חזרתי לשדות ים כדי לשמש מדריך ימאות בקורס מפקדי סירות. בתקופה שהייתי בשדות ים ולאחר מכן בתקופת שהייתי יחד עם פל"םניקים נוספים בקיבוץ מעברות יצאנו לפעולות שונות כגון:

- הורדת מעפילים ו/או הבטחת ההורדה.

- פעולות שונות נגד הבריטים.

- הגנה על פועלי נמל חיפה מפני ערבים.

- יסוד יחידת נחיתה ניסיונית בשדות ים.

בשנת 1947 עברתי קורס חובלים של הפל"ם בבניין הטכניון הישן בחיפה.

פעילות בתקופת ההעפלה

מה שנותר בזיכרוני כיום כ- 55 שנה לאחר התקופה ההיא

במשך הנסיעה לכיוון חיפה קיוונו שיחידת פלמ"ח תתקוף את השיירה ותשחרר את כולנו. לצערנו זה לא קרה. בשעות הבוקר הגענו לנמל חיפה וכאן בעצם התחילה התנגדות הפסיבית שלנו נגד כל דרישה של הבריטים.

לא ירדנו מהמשאיות אלה לאחר גרירתנו בכח. לא עלינו על אניית הגירוש אלא כשכל אחד מאתנו נסחב לפחות על ידי 2-3 חיילים מהמזח דרך הכבש לסיפון האנייה.

אך גם התנגדנו לרדת לבטן האנייה שעמדה להפליג וגם כאן היו מחזות קורעי לב במיוחד כאשר מי שבאמת סבל סבל לא יתואר היו המעפילים שעברו תלאות קשות גם לפני כל זה והרחקתם מחוף המבטחים של ארץ ישראל היה עבורם הלם מוחלט.

סוף כל סוף הפליגה האנייה מחיפה לקפריסין ומחזות ההתנגדות החלו שוב כאשר קיבלנו הוראה לעלות לסיפון מבטן האנייה. היות והיה חשש שישתמשו נגדנו בגז מדמיע הכנו מראש פיסות בד טבולות במים - להגן על פנינו, והמשכנו בעקשנות לא להיענות לשום דרישה של הבריטים. הבריטים אף שלחו אלינו עיתונאי יהודי אמריקאי שסקר את הגרוש לשכנענו לעלות לסיפון, נדמה לי שמו היה - סטון - כמובן שלא הסכמנו. הבריטים השתמשו נגדנו בגז מדמיע.

לבסוף, כמובן שדבר לא עזר, הורדנו בכח מאניית הגירוש, שוב הועלנו על משאיות והועברנו למחנה צבאי בקפריסין. תוך זמן קצר תוכננה תכנית עבודה כדי לאפשר למספר גדול ככל שניתן של מעפילים להצליח בחקירת אנשי משטרה - שהובאו מהארץ - לעבור בתור ארץ ישראלים. התכנית כללה לימוד מספר משפטים בעברית, התמצאות בגיאוגרפיה של הארץ ובשיחות רגילות יום יומיות - קו אוטובוסים, מחירים של דברים בסיסיים וכו' וכו'.

במקביל קיבלנו הוראה להכין פעולות התנגדות שונות נגד הבריטים בעיקר כדי לשבש סדר יומם ולא לתת להם רגע של שקט. דבר שנעשה על ידנו ברצון.

ובכן לבסוף הגיעו לחקירה מספר קציני משטרה מהארץ במטרה למיין את היושבים במחנה ולקבוע מי ארץ ישראלי, שיוחזר לארץ ומי ישאר כפליט במחנה בקפריסין.

נראה שתכנית הלימודים שבוצע במהלך מספר שבועות הצליחה מעל למשוער, עם נוסף לזה שחלק מהנשים הצעירות עברו בתור רעיות של אנשי הפלי"ם וחלק אחר הוצגו כחרשים אילמים ובעלי צרות אחרות אפשר לומר שרוב רובם של המעפילים של שכתאי לוזינסקי הוחזרו לבסוף לארץ יחד עם אנשי הפלי"ם, כאנית מלחמה בריטית.

הפלגה על הספינה MARIE ANIQUE

זה היה בתחילת 1948. ללא כל ידיעה מראש אורמו כלשהו, קיבלתי הוראה לעלות בחיפה על ספינה זו שהביאה מעפילים לארץ והיה צריך להחזירה למרסיי שבצרפת. תוכנן שאחזור לארץ כמלווה על אניית מעפילים אחרת

שהוכנה במרסיי ושמה MALA.

עד כמה שזכור לי לקרוא לדבר זה ספינה היתה הגומה. גודלה כגודל "מרכב" בינוני. צוותה ערב רב של ימאים איטלקים צרפתיים ואחרים, בפיקודו של רב חובל צרפתי - קצין בדרגת אלוף משנה בגמלאות מהצי הצרפתי.

על הספינה היינו 2 אנשי פלי"ם (נוספים) שגם הם הפליגו כמוני על תקן נוסעים. אחד בשם ג'מי אותו לא ראיתי מאז ו"מלך" - יעקב בן ציון - שהיה אחראי עלינו.

למזלנו הרב, רב החובל היה בקיא להפליא במיתולוגיה היוונית, דבר שהתברר לנו מהר מאוד שבלעדיו היינו מתים משעמום מחוסר מעש כי החל מיציאתנו מנמל חיפה הסתר שמוע הספינה סובל מהצטננות כרונית ומדי יום, יומיים הייתה תקלה והיה צריך לעגון או להיכנס לנמל כלשהוא על מנת לתקן.

אינני מגזים אם אומר שהפלגה שלכל הדעות הייתה צריכה להימשך כשבוע נמשכה יותר מחודש ולמרסיי לא הגענו. רשימת מקומות עגינה כללו: האי קפריסין - כרתים - רודוס - הנמל קלמטה שביוון ועוד עד שהגענו לנמל בסטיה שבקורסיקה.

בכל מקום לשם הגענו לצורכי תיקונים, ריתק אותנו רב החובל בסיפורים הקשורים לאי או לאזור שם עגנו, שאיך שהוא היו קשורים למיתולוגיה היוונית. דבר זה כמובן הפיח קצת את השעמום הנורא שבהפלגה, ללא יכולת לומר, עם גגיע - לאן גגיע ובעיקר מתי סוף סוף גגיע.

כאן המקום להתעכב על דמותו המיוחדת של הטבח האיטלקי. שבנוסף להיותו טבח מצוין היה גם רודף שמלות לא קטן - עד כדי כך שחשרנו בו כי הוא זה שדואג לקלקולי המנוע כדי שיוכל לעשות בתחביב שלו - נשים.

עגיונותנו בכל נמל לצורכי תיקונים נוצלו על ידי הטבח כדי לצאת לשוק לרכישת מצרכים טריים עבור הצוות ויותר מכך לרכוש את ליבותיהן של בנות/נשים מקומיות וביולי בחברתן כל זמן שהספינה עגנה במקום.

זוכר אני שבכרתים הוא בילה עם אם ובתה בו זמנית, ברודוס בילה מספר ימים עם אלמנת הרופא המקומי ובקלמטה היה עסוק בניחומים של אלמנה צעירה שבעלה נפל במלחמה.

בכרתים שם שהינו זמן ממושך יחסית הוזמנו על ידו לבוא איתו לביקור בבית בושת, כמובן שהתנגדנו לרעיון - אך הוא נרנן על נשמותנו כל כך הרבה שהחלטנו ללוותו.

עם הגעתנו לשם המשיך בתחוננו ורצה גם שנעשה מה שנהוג לעשות במקום מסוג זה. כאן לא יכולנו יותר לסבול ועזבנו את בית הבושת כבושת פנים "אנשי הפלי"ם" לא השתמשו לצורכיהם אף פעם בבתי בושת הם תמיד בילו רק עם בנות טובים. זה היה המוטו.

לאחר שייט בין איי יוון, חצי האי היווני ועוד, הגענו סוף סוף לאי קורסיקה. הגעתנו לנמל BASTIA בקורסיקה הייתה מאוד מעניינת היות ולאיש מאתנו לא היו מסמכים ורב

מירושלים, שם הייתי מוצב בחטיבת הראל וחזרתי והשתלכתי במה שכונה אז "השרות הימי", שם התרכזו יוצאי הצי הבריטי במלחמת העולם השנייה, מתנדבים יהודיים בחו"ל וכמובן אנשי הפלוגה הימית של הפלמ"ח. שרות ימי זה לאחר זמן הפך להיות לחיל הים.

היות ועברתי קורס חובלים בפלי"ם הוענקה לי הרגת "סגן חובל" (סגן משנה של היום) בינואר 1950.

משנת 1951 ועד לינואר 1956 שירתתי בתפקידים שונים בחו"ל מטעם המוסד, במדינות שונות ב-1956 הוענקה לי דרגת סרן.

בשנות 1957-1958 שירתתי במפקדת חי"ר, ר' מדור במודיעין לאחר מכן עברתי השתלמות קציני תותחנות של משחתות וכן קורס מודיעין ממלכתי של משרד ראש הממשלה.

הוצבתי קצין סיפון ותותחנות על אח"י חיפה (קורס IBRAHIM EL AWAL).

בשנת 1962 עברתי קורס פו"מ - אז כבר הייתי כ-4 שנים בדרגת רב סרן.

מסוף שנת 1962 ועד מחצית 1964 התמנתי לקצין מבצעים של המשחתות (שייטת 1).

משנת 1964 ועד שנת 1971 שירתתי במודיעין חיל הים בתחילה כראש מדור, אח"כ כראש ענף בדרגת סא"ל ומשנת 1968 כראש מחלקת מודיעין ימי בדרגת אל"מ.

בשנת 1971 התמנתי כנספח צה"ל וראש משלחת משה"ב באיטליה ובשווייץ.

חזרתי לארץ בשנת 1974 ולאחר השתתפות בקורס מינהל עסקים השתחררתי לגמלאות במחצית 1995.

החובל ידע זאת, הוחלט להיכנס לנמל בשעות הצהריים כאשר ההגיון שבדבר היה כי סביר להניח שאנשי רשויות המכס וההגירה יהיו עסוקים באכילה ומנוחת הצהריים וכך היה. הספינה נכנסה לנמל, התקרבה לשובר הגלים, הפליגה איזה זמן לאורכו, שלושתנו קפצנו למשטח של שובר הגלים והספינה המשיכה דרכה ונקשרה לרציף בחוק.

אנחנו השלושה - המשכנו ברגל העירה. ל"מלך" הייתה כתובת של משפחה יהודית יוצאי צפת אשר קיבלו אותנו בזרועות פתוחות, האכילו והשקו אותנו ואף בשעה 16:00, 16:30 האיצו בנו להתלוות לבנותיהם לבית קפה לשתות תה של אחה"צ, דבר שעשינו בשמחה. לרעתי הם חשבו למצוא חתנים לבנותיהם.

רצה הגורל ובאותו בית קפה ישבו גם אנשי הצוות של ה-MARIE ANIQUE איתם בילינו את השבועות האחרונים בהפלגה. מספיק היה לראות את הבעת פניהם כאשר ראו אותנו, אלה בלי התעוררות שהוברחו לאי שכבר מצאו בנות לווייה ונהנים מהחיים כאשר הם - הליגליים - יושבים ומתייבשים. הם היו בפה פעור ובהלם.

לא אתפלא עם באותו רגע מחשבותיהם עלינו לא היו הכי ירידותיות, ומתו מקנאה.

לבסוף לא המשכנו למרסיי בספינה אלא בטיסה, שיכנו אותנו במחנה מעפילים, GRAND ARENAS לאחר מספר שבועות של "כיף" במרסיי חזרתי לארץ כאחד המלווים של אניית המעפילים, MALA.

תולדות חיים אחרי 1948

עם הכרזת ההפוגה הראשונה במלחמת העצמאות ירדתי



"Maria Anick" הגיעה לארץ כספינת מעפילים "הפורצים"